

Наталія Петрівна Гончар,

викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

РЕЗУЛЬТАТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто результати експериментального дослідження ефективності впровадження моделі формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій та організаційно-педагогічних умов, розроблених автором. Проаналізовано компоненти готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій: мотиваційний (професійні установки, інтереси, прагнення займатися педагогічною роботою, спрямованість на використання інтерактивних технологій у своїй педагогічній діяльності); пізнавально-когнітивний (знання сутності та значення інтерактивних технологій; особливостей використання та побудови інтерактивних занять; опанування умов успішної інтеракції); конативний (професійно-педагогічні вміння майбутніх вихователів із використання інтерактивних технологій). Подано динаміку рівнів готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій за результатами констатувального та підсумкового діагностичних зрізів.

Ключові слова: *готовність майбутніх вихователів, інтерактивні технології, мотиваційний компонент, пізнавально-когнітивний компонент, конативний компонент.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів ХХІ ст. вимагає критичного осмислення досягнутого, зосередження зусиль і ресурсів на вирішенні найбільш нагальних проблем, а саме: підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного не лише передавати нові знання, але й творчо мислити та діяти в нестандартних ситуаціях [6]. Аналіз стану такої

підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (далі – ДНЗ) у різних педагогічних закладах України свідчить, що здебільшого реалізується лише одна її складова – базова: знання про особливості розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку. А творчій складовій не приділено такої уваги. Тому в межах цієї публікації вважаємо за доцільне розглянути результати експериментального дослідження формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Узагальнюючи педагогічні праці, в яких розкриваються питання теорії і практики інтерактивних технологій навчання, можна виокремити декілька напрямків здійснення наукових досліджень, а саме: філософський аспект дослідження (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); управлінський (В. Бондар, Г. Дмитренко, О. Єльнікова, Л. Калініна, В. Маслов); андрагогічний (В. Олійник, Н. Протасова, В. Семиченко, Т. Сорочан, Т. Сущенко); дидактичний (С. Гончаренко, О. Савченко, В. Сластьонін та ін.); концептуальні дослідження проблеми впровадження інтерактивних технологій (М. Кларін, Є. Коротаєва, Т. Мухіна, В. Паламарчук, О. Пометун, Г. Селевко, С. Сисоєва та ін.).

Проблемам формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій присвячено публікації автора, в яких висвітлено: особливості професійної підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах в контексті компетентнісного підходу [4]; основні критерії та показники готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій [2]; модель формування готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій [3]; організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій [5]; підготовка фахівців дошкільної сфери шляхом інтерактивних технологій навчання відповідно до умов сучасності [1] та ін. Аналіз результатів формувального експерименту, спрямованого на формування готовності

майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій, відображений у даній публікації.

Метою статті є аналіз результатів формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під час проведення експериментального дослідження нами було вивчено та проаналізовано погляди вчених щодо “готовності”, “професійної готовності”, “інтерактивних технологій”. Синтезуючи витоки і сучасний стан їх наукового вивчення, обґрунтуємо основне поняття нашого дослідження – “готовність майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій” як інтегроване особистісне утворення, яке містить мотиваційний, пізнавально-когнітивний та конативний компоненти.

Мотиваційний компонент передбачає професійні установки, інтереси, прагнення займатися педагогічною роботою, спрямованість на використання інтерактивних технологій у своїй педагогічній діяльності. Основою цього компонента є професійно-педагогічна спрямованість (особисте прагнення студента застосувати знання про інтерактивні технології в обраній професійній сфері), в якій виражається позитивне ставлення до професії, нахил та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку тощо.

До *пізнавально-когнітивного компоненту* входять: знання сутності і значення інтерактивних технологій; особливості використання та побудови інтерактивних занять; опанування умов успішної інтеракції. Практика свідчить, що більшість студентів, вивчаючи той чи інший предмет, готуючись до заліків, іспитів, обмежується лише фіксацією вивченого матеріалу, але не зіставляє отримані знання зі своєю майбутньою професійною діяльністю. Знання і спеціальні вміння, незорієтовані на застосування в майбутній педагогічній роботі, не стають інструментами професійно спрямованої діяльності та дуже швидко втрачаються. У зв'язку з таким підходом спостерігається значний розрив між теоретичною і практичною підготовкою майбутніх вихователів, у

багатьох випускників виявляється несформованим необхідний рівень професійної готовності до роботи в ДНЗ.

Конативний компонент готовності містить професійно-педагогічні вміння майбутніх вихователів із використання інтерактивних технологій, а саме вміння: ефективно застосовувати їх у практиці навчально-виховної роботи; доступно пояснити дитині старшого дошкільного віку правила використання інтерактивних технологій; аналізувати та критично осмислювати результат взаємодії “педагог-діти”, для чого необхідно в кожному конкретному випадку виявляти суть протиріч у цих взаємодіях, виокремлювати причини виникнення цих протиріч і визначати шляхи їх розв’язання; актуалізувати знання з педагогіки, психології та фахових методик, інтегрувати зв’язки між ними відповідно до вирішення конкретних проблемних завдань; творчо підходити до вирішення педагогічних вправ та ситуацій.

З метою формування означених компонентів нами було розроблено модель формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій, в якій структурно-функціонально взаємодіють:

мета – готовність вихователів до використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ;

принципи (цілеспрямованості, активності, науковості, доступності, рефлексії, оптимізації, групової й індивідуальної роботи, системності, систематичності);

компоненти (мотиваційний, пізнавально-когнітивний, конативний);

організаційно-педагогічні умови (створення суб’єкт-суб’єктної взаємодії, атмосфери взаємоповаги між викладачем і студентами, вихователем та дітьми; створення ситуації успіху; забезпечення ігрового простору під час навчально-виховного процесу; забезпечення навчально-виховного процесу відповідним обладнанням і літературою; самокерованість навчання; демонстрування можливості використовувати набуті знання у практичній діяльності, орієнтуючись на досвід студентів; упровадження інформаційного забезпечення професійної діяльності майбутнього вихователя; упровадження інтерактивних

технологій у предмети педагогічного циклу; введення спецкурсу “Формування готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій”; упровадження використання інтерактивних технологій у процесі педагогічної практики);

етапи підготовки (початковий, основний, заключний);

засоби підготовки (нормативні навчальні дисципліни, організація самостійної діяльності, педагогічна практика, спецкурс);

критерії та результати (високий, достатній, низький);

форми роботи (індивідуальні: консультації, діагностика педагогічних знань, умінь, навичок; групові: теоретичні та практичні семінари, школа молодих викладачів, методичні об'єднання в ДНЗ, професійно-педагогічні тренінги);

методи підготовки: відвідування занять у ДНЗ; аналіз документації; анкетування; вирішення педагогічних вправ і ситуацій, самодіагностика.

Проаналізуємо результати сформованості мотиваційного, пізнавально-когнітивного та конативного компонентів готовності майбутніх фахівців дошкільної сфери до використання інтерактивних технологій.

У процесі професійно-педагогічної підготовки студентів експериментальної групи (далі – ЕГ) у кількості 80 осіб цілеспрямовано реалізовувалась розроблена модель формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій. Навчання в контрольній групі (далі – КГ) у кількості 105 осіб здійснювалося за традиційною методикою. Отримані дані було згруповано відповідно до виокремлених нами компонентів готовності, показників і рівнів їх сформованості на основі розробленої автором методики дослідження, відповідних анкет та тестових методик.

Мотиваційний компонент готовності вимірювався за:

– тестовою методикою В. Ряховського, мета якої – діагностувати товариську майбутнього вихователя;

– авторською анкетною на визначення рівня педагогічних і методичних знань щодо використання інтерактивних технологій, їх значення в навчально-виховному процесі ДНЗ;

– практичним використанням інтерактивних технологій на основі спостереження.

Узагальнені показники готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій до проведення формувального експерименту відображено у таблицях 1, 2.

За показниками пізнавально-когнітивного компонента готовності дані було виявлено шляхом опитування та застосування інтерактивної технології “Герб” (див. таблиці 1, 2).

Для визначення показників конативного компонента готовності було запропоновано тестові методики Є. Рогової “Оцініть свій творчий потенціал” і методику визначення загальних творчих здібностей людини (за М. Янцуром) (див. таблиці 1, 2).

Отримані дані надали можливість зробити такі висновки щодо стану використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи:

1) в опитуваних відсутні системні теоретичні та методичні знання щодо використання інтерактивних технологій;

2) переважна більшість опитаних студентів не має практичних умінь застосовувати інтерактивні технології;

3) студенти не мають достатніх комунікативних умінь, навичок роботи в групі тощо;

4) майбутні вихователі мають низький рівень творчих здібностей.

З метою забезпечення валідності, об’єктивності і надійності даних констатувального та підсумкового діагностичних зрізів у дослідженні використано єдині критерії діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій.

Таблиця 1 – Узагальнені показники готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій до проведення формувального експерименту (ст. (%))

Рівні готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій	Компоненти готовності													
	Мотиваційний						Пізнавально-когнітивний				Конативний			
	Соціальні		Навчально- пізнавальні		Професійні		Теоретичні знання		Практичні знання		Уміння використовувати інтерактивні технології		Вияви творчості	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий	10 (9,5)	8 (10)	13 (12,4)	11 (13,7)	21 (20)	5 (6,25)	9 (8,6)	2 (2,5)	6 (5,8)	0	8 (7,6)	8 (10)	16 (15,2)	11 (13,75)
Достатній	36 (34,3)	25 (31,25)	32 (30,5)	13 (16,3)	30 (28,6)	31 (38,75)	32 (30,5)	34 (42,5)	39 (31,1)	34 (42,5)	41 (39,1)	26 (32,5)	89 (84,8)	69 (86,25)
Низький	59 (56,2)	47 (58,75)	60 (57,1)	56 (70)	54 (51,4)	41 (55)	64 (60,9)	44 (55)	60 (57,1)	46 (57,5)	56 (53,3)	46 (57,5)	0	0
Усього	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)

Таблиця 2 – Узагальнені показники готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій після проведення формуального експерименту (ст. (%))

Рівні готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій	Компоненти готовності													
	Мотиваційний						Пізнавально-когнітивний				Конативний			
	Соціальні		Навчально- пізнавальні		Професійні		Теоретичні знання		Практичні знання		Уміння використовувати інтерактивні технології		Вияви творчості	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий	18 (17,1)	28 (35)	20 (19)	25 (31,25)	20 (19)	16 (20)	12 (11,4)	14 (17,5)	14 (13,3)	16 (20)	19 (18,1)	28 (35)	18 (17,1)	29 (36,25)
Достатній	36 (34,3)	32 (40)	35 (33,3)	33 (41,25)	32 (30,5)	36 (45)	32 (30,5)	51 (63,75)	47 (44,8)	39 (48,75)	47 (44,8)	36 (45)	87 (82,9)	51 (63,75)
Низький	51 (48,6)	20 (25)	50 (47,7)	22 (27,5)	53 (50,5)	28 (35)	61 (58,1)	15 (18,75)	44 (41,9)	25 (31,25)	39 (37,1)	16 (20)	0	0
Усього	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)	105 (100)	80 (100)

Ці показники вказують на те, що процес навчання ЕГ на основі спецкурсу змінив мотивацію студентів щодо їх професійної діяльності і мотивації до використання інтерактивних технологій. Показники соціальної сфери вказують на те, що завдяки створенню дружньої атмосфери взаємоповаги та взаємодії збільшилась кількість студентів ЕГ, які розуміють сенс майбутньої педагогічної діяльності. Водночас зросла кількість студентів, які виявляють стійкий інтерес до педагогічної діяльності, використання інтерактивних технологій і необхідність удосконалювати свої професійні знання та вміння, прагнуть до самовдосконалення в професійній діяльності.

Показники КГ вказують на нижчі результати. Загальна динаміка мотивації студентів до використання інтерактивних технологій є слабо вираженою (12,4 % – констатувальна діагностика і 19 % – підсумкова діагностика). Крім того, порівняння цих експериментальних зрізів виявляє певне зниження показників професійної сфери діяльності студентів КГ (відповідно з 20 % до 19 %). Причину цього вбачаємо у небажанні студентів до самовдосконалення. Адже більшість з них навчаються лише задля отримання вищої освіти, а не для того, щоб працювати за спеціальністю.

Якісний аналіз показників пізнавально-когнітивного компоненту надає змогу простежити закономірності й особливості формування знань студентів щодо використання інтерактивних технологій в умовах традиційної та експериментальної систем фахової підготовки. Так, у КГ ми простежуємо низьку тенденцію до зростання в зв'язку з тим, що студенти не отримують усю належну інформацію про інтерактивні технології. Звідси і низький рівень практичного використання їх на практиці. Відповідно, в ЕГ показники сформованості інформаційного компоненту готовності зростають, адже студенти отримали всі необхідні знання про класифікацію, особливості використання та умови впровадження інтерактивних технологій у професійну діяльність. Ця інформація допомогла їм не лише вміло впроваджувати та використовувати технології, а й розробляти авторські інтерактивні технології самостійно відповідно до мети та теми занять.

Відповідно до визначених критеріїв та рівневих характеристик проводилася діагностика конативного компонента. Дані діагностичних зрізів вказують на перевагу сформованості конативного компонента у студентів ЕГ. На констатувальному зрізі зафіксовано приблизно однакові показники рівнів сформованості як в ЕГ (10 % – використання інтерактивних технологій; 13,7 % – вияви творчості), так і в КГ (7,6 % – використання інтерактивних технологій; 15,2 % – вияви творчості). Підсумкове діагностування виявило значне їх зростання в умовах експериментального навчання. Так, високого рівня сформованості вміння використовувати інтерактивні технології на практиці в ЕГ досягли 35 % студентів, а в КГ – лише 18,1 %. Водночас, 37,1 % студентів КГ так і не опанували мистецтво використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ, а в ЕГ цей показник є нижчим – усього 20 %.

Доцільним, на нашу думку, є порівняння змін сформованої готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій до та після апробації в процесі освітньо-виховної діяльності у вищих навчальних закладах, що вказує на суттєве зростання рівнів готовності до використання інтерактивних технологій у студентів ЕГ порівняно з КГ (таблиця 3).

Таблиця 3 – Динаміка рівнів готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій за результатами констатувального і підсумкового діагностичних зрізів (у %)

Рівні	Контрольна група			Експериментальна група		
	КЗ	ПЗ	Р	КЗ	ПЗ	Р
Низький	46,5	40,3	-6,2	49,3	21	-28,3
Середній	41,3	42,7	+1,4	41,3	49,8	+8,5
Високий	12,2	17	+4,8	9,4	29,2	+19,8

Примітки: КЗ – констатувальний діагностичний зріз; ПЗ – підсумковий діагностичний зріз; Р – різниця показників сформованості готовності майбутнього вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів

Висновки. Дослідна перевірка результатів формувального експерименту, у процесі якого апробувалася модель формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інтерактивних технологій, свідчить про ефективність запровадженої моделі й організаційно-педагогічних умов. Це

підтверджується зростанням високого рівня мотиваційного, пізнавально-когнітивного та конативного компонентів готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій ЕГ порівняно з КГ після проведення експерименту.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо в упровадженні інтерактивних технологій у процес підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Список використаної літератури

1. Гончар, Н. П. Інтерактивні технології як засіб формування висококваліфікованого фахівця дошкільної сфери / Н. П. Гончар // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць Київського університету ім. Б. Грінченка. – К., 2012. – Вип. 17. – С. 33–35.

2. Гончар, Н. П. Критеріальні характеристики готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій / Н. Гончар // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (голов. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. – Вип. 44. – С. 80–84.

3. Гончар, Н. П. Модель формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій / Н. П. Гончар // Дошкольное образование: опыт, проблемы, перспективы : мат. IV Междунар. науч.-практ. семинара (Респ. Беларусь, Барановичи, 18 апр. 2013 г.) / редкол. : А. В. Никишова (гл. ред.), Н. Г. Дубешко (отв. ред.) [и др.]. – Барановичи : РИО БарГУ, 2013. – С. 11–14.

4. Гончар, Н. П. Особливості професійної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів у сучасних умовах / Н. Гончар // Імідж сучасного педагога : науково-практичний освітньо-популярний журнал. – Полтава, 2011. – Вип. 2 (111). – С. 43–45.

5. Гончар, Н. П. Практичні аспекти формування готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації / Н. П. Гончар // Педагогічний альманах : зб. наук. праць /

редкол. : В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти”, 2013. – Вип. 19. – С. 134–139.

6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>.

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент Зданевич Л. В.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2013.

Гончар Н. П. Результаты формирования готовности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к использованию интерактивных технологий

В статье рассмотрены результаты экспериментального исследования эффективности внедрения модели формирования готовности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к использованию интерактивных технологий и организационно-педагогических условий, разработанных автором. Проанализированы компоненты готовности будущих воспитателей к использованию интерактивных технологий: мотивационный (профессиональные установки, интересы, стремления заниматься педагогической работой, направленность на использование интерактивных технологий в своей педагогической деятельности); познавательно-когнитивный (знания сущности и значения интерактивных технологий, особенностей использования и построения интерактивных занятий; овладение условиями успешной интеракции); конативный (профессионально-педагогические умения будущих воспитателей по использованию интерактивных технологий). Показана динамика уровней готовности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к использованию интерактивных технологий по результатам констатирующего и итогового диагностических срезов.

Ключевые слова: *готовность будущих воспитателей, интерактивные технологии, мотивационный компонент, познавательно-когнитивный компонент, конативный компонент.*

Honchar N. P. The results of readiness forming of the future educators of pre-school educational establishments to the use of interactive technologies

The results of experimental research of effectiveness of introduction of the model of forming of the future educators of pre-school educational establishments to the use of interactive technologies and organization-pedagogical conditions, worked out by the author, have been studied in the article. There have been analyzed the components of readiness of future educators to the use of interactive technologies: motivational (professional establishments, interests, striving for pedagogical work, trend to the use of interactive technologies in their pedagogical work); perceptual-

cognitive (knowledge of the essence and the meaning of interactive technologies; peculiarities of the use and the structure of interactive knowledge; mastering of the conditions of successful interaction); conative (professional-pedagogical skills of the future educators with the use of interactive technologies). The dynamics of the levels of readiness of the future educators of pre-school educational establishments to the use of interactive technologies according to the results of recital and total diagnostic test has been shown.

Key words: *readiness of future educators, interactive technologies, motivational, perceptual-cognitive, conative components.*